

Պարոնը պատմախոսելով իրեն մի նամակի, որ տպած էր «Բերդուհ» № 35-ում դպրոցի ղեկավար մասին, մերկայացրել էր մեր անձնի ղեկավար ժամանակ ղեկավարը: Պարոնի բոլոր ջանքերն այն է, որ ապագայում, թէ մենք թըշնամութեամբ ենք վերադառնում հոգաբարձութեան դէմ. որովհետեւ մենք արձակված ենք տեսիլ պատմախոսականութիւնից, մեր տուած թղթի հիման վերայ: Հարցնենք իրան պ. իզմիրեանցին թէ կը գտնէ արդեօք հոգաբարձութեան մէջ մի կտոր թուղթ. որ մենք ցանկացած լինելից կամ այդ կամ մի այլ պաշտօնի դպրոցի մէջ. ինչու մտապէս է պ. իզմիրեանցին, որ չը նայելով մեր բազմաթիւ յայտնելու, թէ մենք չենք ցանկանում այդ պաշտօնը, հոգաբարձութեան, որոց մէջ առաջինն ինքն — խնդրելով ստիպեցին մեզ ժամանակաւորապէս վարելու այդ պաշտօնը, մինչև կը գտնեն արժանաւոր անձն:

Մեր ասածին ապացոյց էլ այն, որ 1872 թ. վերջում, երբ տեսիլ ունէի մասին խոսակցութեան էր հոգաբարձութեան մէջ, մենք յայտնեցինք, որ չէ կարելի տեսիլ ունէի կարճել, վասն զի եղբայր հարկ կը լինի տեսիլ ընտրել, որ չի կարող բաւականապէս հոգաբարձութեան որոշած ունիւթով, ինչպէս և եղաւ: Բայց քանից որ մենք ներկայ էինք լինում իսկի մինչև 1873 թուականը հոգաբարձական ժողովներին, իրեն տեսաւ:

1873 թ. յունիստին ինքն և իւր համասոյժ հոգաբարձութեան ղեկին, որ ինձ ստիպեցին ներկայ լինելու հոգաբարձական նստախմբին և մինչև անգամ իրանց օրագրութեան ձեռք փոխեցին, որ ես էլ ստորագրեմ օրագրութեանց. այլ թէ ինչու, այդ տակ լաւ կը հասկանայ ինքն իզմիրեանցին — միայն երբ տեսան, որ մենք չենք ընկնում իրանց օրագրութի մէջ — փռչել մանկան:

Այլ թէ մեր պատմախոսականութեան ժամանակ ինչ ցանկացել ենք և դրանից դպրոցի մէջ և նորա համար, մեզ վայել չէ տեսլ, վասն զի մտաւորապէս և հոգեպէս իզմիրեանցին դարձապէս չենք հասել, որ անձնագրութեան արժանի ընկալուին:

Ի՞նչ է նախկին սէրն և միաբանութիւնն ուսուցչաց մէջ ու հասարակական աշակերտաց մէջ. տեսնում է արդեօք պ. իզմիրեանցին դպրոցի վիճակը, որի մէջ դեռ են նրան պ. իզմիրեանցին և նորա համասոյժներն: Պարոն իզմիրեանցին պարծնում է, որ ներկայ հոգաբարձութեան ժամանակ դպրոցի արդիւնքն կապալի ջնդիւն, երկու հազար մանկէ թափաղակ ենք, կարծես են արդեօք այդպիսի շատ երեւա հազարներ բուծել այն ցաւն, որ պատճառներն նորա դպրոցին, ցաւն, որ դուռ երկար տարի. ներ պիտի կրէ նա ջնդիւն. իզմիրեանցին, մինչև կը բռնկուի. իւր ինչ տղայական պարծանք է, որ կարողանան կապալի ապրի նորա վրէժը բարձրացել է: Եւ մի պարծանք էր հոգաբարձութեան, թէ կարողանան իրանք կառավարել և կապալաւորներ չափած դպրոցին մնար:

Հանգստացէ՛ք:

Կիրքը ոչ թէ միայն կաւարներին, այլ և դամբին համար վնասակար բան է...

Բայց մեր դամբին եւ արդարացում եմ. Յանցատները էլ մեր կաւարներն են — նորա մեր դամբին ամբար թաղարկի կոմպլիմենտներն են. ստույգ, որ իմ խօսքերը (անարեւ կա կապալի չեմ) թէ օրիորդին սակալիլ ցան հասուցանել 10 ուրիշանոց ոչ թէ իրեն թաղար կոմպլիմենտ են ընդունում, այլ ինչպէս լոյսիկ, անկախ խօսքեր...

Այլ ու պատուիր մեր օրիորդներին..... Տեսէ՛ք, թէ որքան դարգացած է մեր գեղեցիկ սեռի լոյսովութիւնը... և որքան կապիտ է իմ տուած պատիւը:

Գու ինչ կասեմ, ընթերցողք...

Եւ դիտում, թէ ինչ կա ուղում տակ:

Գու առաջ կարծում էիր, թէ ես ամենուրեք ուստայներ եմ տարածում ու անմեղ զոհեր եմ բռնում... Բայց տեսնում ես, թէ ո՞վ է տարածում ուստայները...

Գուր կարծում է, պարոններ, թէ ես խաչակիր սարդի նման տարածելով ուստայներ, օրիորդներ եմ որոտում... Բայց այժմ լաւ հասկացաւ, որ ես ինչու ընկել եմ խաչակիր օրիորդի արդարաւոր է և անմեղ զոհի պէս բըզդալով չեմ կարողանում ազատուիլ...

Յուսկի դրութիւն...

Օրհնեցէ՛ք, պարոններ...

Ո՛հ, ես մտապաշտ, որ Հայերը չեն սիրում անելու որ և է օգնութիւն... Այժմ միայն միջեցի, որ նորա ատում են ամենայն բարեկարգութիւն...

Երբեմն ինչ անեմ...

Ատած է ներգրութիւնը—յանցանք է գործում: Ան լաւ միտք նեղ գրութիւնից դուրս գալու. կը գրեմ մի յայտարարութիւն և կը տըպագրեմ այն «Մշակ» լրագրութեան:

Մենք տեսիլ պատմախոսականութիւնը թողնելից յետ ոչ մի բանի մէջ չենք խառնուիլ. բայց այն, որ հարուածն ենք պարոն իզմիրեանցի նման հոգաբարձութեան գործածած տղեղ երեւութիւններն իրեն մի ազատ լրագրի իւրմբապիւր:

Զանկանում է պ. իզմիրեանցին, որ մենք մեր խմբագրական ազատութիւնն ու պարտքը մոռանալիք ու իրանց ինտրիգաներին ծառայելիք: Թող իմանայ, որ մենք դուռ. Մշակի աստիճանը չենք իջել և չենք էլ իջնել, որ այսօր մէկին չողորմենք, երբեք պաշտենք, մէկ էլ օր պախարակենք, մեր կըրք հաշուով: Եթէ մենք մեր ձեռքն ունենայինք յիշատի դպրոցի դէպք, ինչպէս պ. իզմիրեանցին ասում է և չէ ամաչում իրեն հոգաբարձութեան թող իմանայ, որ մենք նրան և նորա նմաններին վաղուց արտաքսած կը լինէինք դպրոցից և չէինք թողնել սրան հասնելու այն վիճակին, որի մէջ նա ընկաւ նորա ջնդիւն:

Ինչու պ. իզմիրեանցին մեր անձնի մէջ է ուրումով դպրոցի մէջ կատարված ինտրիգաների աղբիւրը, և ոչ իւր ետակրութեան, կուռուսէր, բնաւորութեան և ինքնահասակութեան մէջ, որ ամենուրեք ցոյց է տուած, ինչու չէ որ. նուա՛ն նոյն իսկ հոգաբարձութեան անբնական կազմակերպութեան մէջ, որ ինքն և իւր համասոյժներն ստեղծեցին, ինչու չէ յիշում ներկայ հոգաբարձութեան ընտրութեան օրը (դուռ էլին ես հաստատած) դպրոցի պատգամի միջոց խօսեցվածք, թէ այժմ մենք դիտում, մեծ մասը հոգաբարձութեան, հակառակակողմական ենք, կամ այն թէ, այս ինչ անձին էլ ընտրենք, նա լաւ ինտրիգա կը սարքէ կայսրական դէմ: Մենք ենք ինտրիգա սարգողը, թէ ինքն, որ — այդ դիտարկութեամբ մտաւ հոգաբարձութեան մէջ և դպրոցը տակն ու վրայ արաւ: Ինչու տրոպում է մեզ անելու այն, ինչ որ չէինք կամենում ասել: Բայց թող իմանայ պ. իզմիրեանցին, որ մենք շատ բան եւ ունինք ասելու:

Պ. իզմիրեանցին, իւր և իւր մի բարեկամի անկարգ վարմունքը և միմեանց վրայ լինող լինող աստիճանի և արժու քարքարները հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ նմանեցնում է քիմիատեղիքին) վարմունքին, որ ոչ միայն բոլոր Բուստատանի և յունական լուսաւորութեան, այլև կարելի է ասել ամբողջ մարդկութեան մասնուր և բարոյական ազատութեան համար պարսկական բռնութիւնից ցոյց տուեց պատմախոսականութիւնն ենթարկելու. Եւրոպայի հարաւորեցնում — սրբաւորութեանը արդիւնքի մէջ անցած ծիծաղ կը յայտնենք, և մի և նոյն ժամանակ որբապղծութիւն է. վաստի զի Սոլմանիայի այդու կապալի 10 կամ

*) Պ. իզմիրեանցին իւր յօդուածի մէջ թէ՛ ինչ տողիկ փոխարէն Միլիտան է դրել եւ «Մշակ» խմբագրութիւնն էլ եկատած չէ. ոչինչ. այդպիսի տըգիտութիւնը պատմութեան մէջ ներկի է երկրորդ դաստան աշակերտաց:

Ուրեմն գրեմ:

Յայտարարութիւն.

Պատիւ ունիմ յայտնելու յարկելի հասարակութեան, որ «Մշակ» կարծիքը ընդունելով, եւ կամենում եմ մի ուսումնարանում տեսչական պաշտօն ստանալ. ուստի առաջարկում եմ արգելութիւն բոլոր ցանկացողներին հետո կս դրել եմ իմ նախապաշտի և առաջ մտադրել եմ տարգրելու 4 մանկավարժական շարադրութիւններ...

Ա. Մանկավարժական օրիորդներին կամ իրաւաբանական տանող—բերողութիւն:

Այս գրքիցը բաղկացած է երկու մասից՝ առաջին մասը բովանդակում է իւր մէջ մանկավարժական փաստաթուղթի մասնադասութեան ձեւադրութեան ժամանակակից օրիորդների յատկապէս անձնապատկերները կատարելագործելու վճարներութեամբ... Երկրորդ մասը բովանդակում է իւր մէջ իրաւաբանական հայեացք, որով կարելի է հաստատել, թէ քրեականութիւնը միայն ինքնամոլեան համար է...

Բ. Մանկավարժական անասնութիւն կամ հոգեւորական ընկալան ուսումնականութիւնը:

Այս շարադրութիւնը բաղկացած է չորս մասից. առաջին մասում առաջարկվում է բոլոր աշակերտներին ընդել իրենցից ուսուցիչների ընդունակութիւնները, երկրորդ մասի մէջ առաջարկվում է հոգաբարձութեան միմիայն ձայնագրութեան կանոնները իմանալ: Երրորդ մասը հաստատում է այն միտքը, թէ մանկավարժների համար ոչ մի դիտարկութեան հարկաւոր չէ, և թէ մանկավարժները ստեղծվում են և ոչ դառնում: Չորրորդ մասում հերքվում է այն կարծիքը, թէ տեսնող մանկավարժ պիտի լինի և ապացուցանվում է, որ տեսիլ միակ արժանաւորութիւնը պիտի լինի տղայութեան և հոգաբարձութեան կրթելիք ծառայելը:

Գ. Մանկավարժական հայտապահութիւն:

20 մանկէթի համար միմեանց փողոցային խօսակցութիւնը երեւելու ու արժու ու լինաբանական միմեանց վերայ բարձրացնելն, կարծես, շատ քիչ զանազանութիւն ունի (ինչպիսիք է փողոցային խօսակցութիւնը բռնութիւնից ազատելու համար առանց փայտ բարձրացնելու. ուրիշի դէմ իւր մէջը դէմ անելուն: Ի՛նչ է կարծում պ. իզմիրեանցին:

Պ. իզմիրեանցին համաձայնութեան որ նախկին լինելը, մեր փողոցները լինել են նորա նման (ինչպիսիք է փողոցը, որոնք 5 կամ 10 մանկէթի համար ամեն որ միմեանց դուռն է պարտք են շարադրում) լըբան բաղադար է Հայոց աղքատ, որ իզմիրեանցին նման բաղադրելու ինչպիսիք է փողոցը ունի ամեն փողոցներում, այն ինչ Յուսոյց մեծ աղքատ միայն մէկ կարողացաւ ծնել:

Իսկ ինչ կը վերաբերի մեր ապրուստի միջոցին, որի վրայ պ. իզմիրեանցին անկարելի է մենք շատ բան չունենք ասելու. վաստի զի իրեն տակաւապէս անձն շատ ջշով քրեական ենք եղել և միշտ արդի ենք և կապիւնք մեր աշխատանքով և քրեական (սա մեր ճակատագիրն է և որանով պարզեցնում ենք), առանց ոչ մեր հօր ժառանգութեան վատնելու, ոչ մեր եղբոր փողը յափշտակելու և ոչ էլ ուրիշի կալուածքների վրայ դիտարկել ինչպիսիք աղքատ գեղեցիկ:

Իսկ 25 մանկէթի մասին, որ յիշում է պարոն իզմիրեանցին, թող իմանայ և լաւ էլ դիտել, որ մենք միշտ պատրաստ եղել ենք մեր կարողութեան չափ հարկերն ու հողերն էլ զոհելու դպրոցին կամայ և իսկ ինչ համար, բայց իրան նման բռնաւոր և կապիտ անձնի անկարաւ պահանջները (համարձակութեան օտարների առաջ բոլոր ուսուցիչներին ասել, որ նորա յափշտակում են դպրոցը, որի ցեղն ինչու է) և ոչ մի կոպէկ կը տանք և աւել շուտ կարենա: Այդ ուղիով էլ կրկնում ենք, մենք տեղ ենք մեր սեպականութեան: Բայց մոռանալ է, որ այդ 25 մանկէթի վէճի համար, ինքը իրեն մեղաւոր ստիպեցաւ հոգաբարձութեան մէջ բոլոր ուսուցիչներին ոտի կանգնած երեք անգամ ներդրութիւն խնդրել: Այդ էր իւր արդարութիւնը:

Յետոյ սխառն է թուել պ. իզմիրեանցին իւր սիրապարծութիւնը: Զնայելու ենք ստույգ, որ մենք կարծիքներ կարողով նորա տղայութիւնն ու խաղաղութիւնը ու ստույգները: Յոյց է տալիս իրան իրեն պաշտպան այն կանոնադրութեան, որ աղքատ և իւր ջանքով գրութիւնն է առաջը և որ մենք աշխատանք ենք չունիլ: Միթէ այնպիսի երկայն էլ պատկանաւոր պէտք: Գոնէ խօսքը իզմիրեանցին այն ժամանակ, երբ դուռ կենդանի չը լինէին այն անձինք, որոնք աշխատանքով կանոնադրութիւնը կազմեցան: Պ. իզմիրեանցին մի տուա զոհել զոհել է կանոնադրութեան համար կամ բնաւ մասնակցել է նորա կազմելուն. չէ ամաչում այդպիսի ստեղ գրելու: Այլ թէ ինչմիայն է գնացել 25 կամ 30 մեթ. մեկնուի կարծում:

Կամ թուանշանների (նումբների) թույլութեան:

Այս բոլորները տպագրած է, թէպէտ և չէ հրատարակում: Երբեք դարձեցնում է մի նոր մանկավարժական հարց, այն է՝ թէ լաւ հոգեւորականներ ստեղծելու համար հարկաւոր է կատարելագործել հայտապահութիւնը այնպէս, որ թուանշանները ինչպիսիք...

Այդ բոլորները ունի և յաւելուած, որ երբեք երկու է, որ անելու մարդկանց ճանաչելու ընդունակութիւնը միայն չափելու մարդիկ կունենան...

Գ. Մանկավարժական լրագրատեսութիւն կամ ժամանակակից ուսանող երեւանների բողոքը մանկավարժութեան դէմ:

Այս գրութեանը բաղկացած է տասն և չորս հատորից, որոնց իւրաքանչիւրը պարունակում է իւր մէջ երեւելի փիլիսոփայական ճառարանութիւններ ուսումնական և ուսումնարանական վարդապետական վերաբերութեանը...

I հատորը բաղկացած է 51 թերթից և պիտի ծախուի առանձին թերթերով. իւրաքանչիւր թերթի վրին է 10 կողմ, իսկ ամբողջապէս գնողների համար գինը թերթիւն արած է, այն է՝ 5 և... Այս գրութեան սղբից մինչև վերջ բովանդակում է մի մանկավարժական հայեացք մեր հասարակութեան վերայ— ետակարութեան կէտից նայելով և հաստատում է այն եզրակացութիւնը թէ լաւ լրագիր հրատարակելու համար խմբագիրը պէտք է ունենայ մի միայն մի մանկավարժական ընդունակութիւն — ետակարութիւն որպէս աղբիւր ուսուցիչութեան վերայ:

II. Հատորը — մի մանկավարժական արհամարանք դէպի մեր պապերը ու հայերը սոցա անանկավարժական հայեացքներ լրագրութեանը:

III. Հատորը — մեր հոգեւորականների ման-

կեր, որ յիշելու անգամ արժանի չէր. որովհետեւ իրեն պարտաւ և միջոց ունեցող մարդ նորան իրկեցին: Կանոնադրութեան հիմնական կանոնաց դադարաւոր դիտարկութեան և Մակար եպիսկոպոսին է. իսկ կազմութեան աշխատանքը մի քանի երիտասարդաց, որոնք դուռ կենդանի են:

Պարոն իզմիրեանցին իւր սիրապարծութեանը շարքում դառնում է և Լեֆեդիանցի փողոցը հոգաբարձութեան յանձնելը, համաձայն կրթական կարծես իւր գրաւորից այս 62 հազարը նուիրել է դպրոցին: Գուցէ նա երախտագէտ է համարում և աղքատ իրան, որ Լեֆեդիանցի գումարն էլ չէ ընկել Դանիէլ իզմիրեանցի փողոցի վիճակը: Բայց չէ յիշում ինչպէս նորա անցան հոգաբարձութեան ձեռք, իրան բարեկամ հոգաբարձութեան հօ դուռ կենդանի են և վկայ, թող արդարութեամբ վկայեն: Երբեք հոգաբարձութիւնը մեր ձեռքով թուղթ իրկեց հանգուցեալ Ա. Սիմեոնիկանցի մօտ ստորագրելու և երկոյ պ. իզմիրեանցին զանազան կերպիւր աշխատեց, որ չը յաջողի այդ գործը:

Չէ յիշում այս ամենը: Թող ինչ, թէ ինչեր ասվեցան իրան հոգաբարձութեան մէջ այս մասին: Այս փողոցի մասին հանգուցեալ Սիմեոնիկանցի մօտ գնացող հոգաբարձութեան կարծեմ, մեծ. պ. Ստեփանեանցին էր, թող իզմիրեանցին հարցնէ և սա իրեն ճշմարտաւոր մարդ կը յիշեցնէ նրան բոլորը:

Իսկ այն միտքը, թէ հանգուցեալ Լեֆեդիանցի նուէրը իւր աշխատութեամբ եւ յորդարանք էր, մենք համարում ենք սրբապղծութիւն և դաւ հանգուցելու յիշատակի դէմ, որ միայն իզմիրեանցի պէս ս ո յ ա ի ա ո մարդը կարող է իրան ներքին Հանգուցեալ առողջ մտքը և յիշողութեամբ կտակում է իւր կարգը յօդուտ աղքատ և այսօր մի անխոն և ինքնահասան համարձակում է հանգուցելու բարի յիշատակը յափշտակել ջանալ և նորա անունը նուագեցնել: Այս ամօթալի գործ է և մենք արդարութեան անունով բողոքում ենք այդպիսի անիրաւութեան դէմ:

Այլ թէ պ. իզմիրեանցին իրեն Լեֆեդիանցի կտակաւորաւ ինչպէս գործածեց տասն տարեկան ընթացքում նորա փողոցին և ինչ առաջացրեց, այդ պիտի ենք թողում քրքրել, միայն կը յիշենք, որ ինքը պարծնում համար, այլ թէ այդ 600 ու ինչպէս գործ գրուեցաւ՝ անշայտ մը. նայ հաւարակութեան:

Պ. իզմիրեանցին յիշում է իրեն սիրապարծութեան, որ ինքը ժամկաւաւորութեան խանութի գինը նոյն դրութեան մէջ պահելու ատիթ կը լինէր: Բայց ինչ պայման էր առաջարկում և ու՞մ համար էր աշխատում և թէ յետոյ այն

կալարժեքական խալատականում և սոցա հաւածման հարկաւորութիւնը մեր աղքատին ձեւաբաններում և համարաբաններում ուսում չը տանալու պատճառաւ:

IV հատորը — Բուստատանի և Տաճկաստանի լրագրութեան անպիտանութիւնը «Մշակ» ժամանակակից լրագրից յիշողներ չըբողոքելու պատճառաւ:

V հատորը — (բաղկացած է 204 երկուց) է անասուն ատուութիւն դէպի մեր նոր սերունդը XIX դարու յաւաքողութեան և ետակարութեանը համարելու ատիթ:

VI հատորը — շարունակութիւն է:

VII հատորը — շարունակութիւն է:

VIII հատորը — մանկավարժական անձնագրութեան նշանակութիւնը, որպէս միակ միջոց բարեգործ անձն երեւելու:

IX հատորը քաղաքաւոր է մի երեւելու ուսումնական եպիսկոպոսի գրութեանը—թէ արեւմտեան Եւրոպայից՝ Լեֆեդիանցի ուսանող Հայերը իւրեանց կը բռնեց չեղելու են(?)..... Այս աշխատանքութեանը նուիրած է «Մշակ» լրագրի խմբագրին:

X հատորը—մեր մէջ ընդունված ու սրբապարծութեան տոկոսութիւնների յեղափոխութեան անհրաժեշտութիւնը ու նոցա արմատախիլ անելու մանկավարժական յիշողները:

XI հատոր — Եւրոպական տոկոսութիւնների հետադարձութեան աղբեղութիւնը և նոցա բաւարարական նշանակութիւնը մեր հասարակութեան յաւաքողութեան շարունակութեան և Կ. Պոլսեցի մեր աղքատից ուղեղի վերայ:

XII հատոր — Ներթաւորականութիւնը հասարակական և մտաւորականութիւնից, ներկան ապագայից, օրիորդները ուսումնարաններից, կամ մեր երեւաւարդների ուղղութիւնը:

Կապալաւորին չաներին ով պիտի ընկալանար — թնչ հարցնէ պ. Շ...ին:

Ինչու աղքատական ետանդին է վերաբերում այն, ինչ որ իւր ծագել էր շահախորտութիւնից: Այդ մեղ պ. Շ...ցը ինքն ասել է, երբ հեռապիւրը քաղցեցաւ վիճակաւորին ի Գութայիս:

Իսկ ինչ կը վերաբերի Վալայի և Սեբասթիայի դպրոցներին, որոնք իրեն պարոն իզմիրեանցի ստեղծանքն են — մենք պարոն կասեցրեք, որ Վալայում կան աշխարհի անձինք, որոնք առանց նորա էլ պիտի բանալին դպրոց և գուցէ այն ժամանակ դպրոցն ասելի խաղաղ ընթացէ կունենար և յաջողութիւն: Իսկ Սեբասթիայի գիւռ երեւակայութեան մէջ է, որովհետեւ նորա քանկիւնները հացի կարօտ են ու դուռ պ. իզմիրեանցին էլ, կարծեօք, չեն վճարել փաստաբանութեան փողը, որպէս մասին ապացուցէր մեր աղքատները, թէ շուտ փողոցը հաւաքեն և իրկեն

Համար : Նորա իրանաց վեճը վճռել են
մուշտի կռիւով, որ սկսել է տեղական հա-
տարար դատարանի գրասենեակում և վերջա-
պէս է սորա տան բակում : Ծանր յիշողներ
միմեանց տալուց յետոյ, աստիճանաւորը զի
նաւորված աւելով, տուել է աղետականի զըւ
խին սորանով մի քանի հարուած : Իւր կողմից
էլ աղետականը, ուժեղ և երիտասարդ մարդ:
վազելով ընդ կռուին զարձակ աստիճանաւո-
րի ետեք, իսկ էլ նորա ձեռքից աւել, իւր
տակովն է արել նորան և զորս զու պատուի-
րեցեր, լաւ մերսել է ձեր փաստարանի կող-
քերը :

ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ԽՍՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս : Մի երիտասարդին, Իճնէք զար-
մանում միթէ չէք նկատել, որ երբ նիւթը
հատում է ին և նոր սերունդն է լայս զը-
ցում, Մենք արդէն սովոր ենք զրա տրտելի-
պոկութիւններին :

Մշակի անձանցին, (տես Մշակ № 44), իսկ
Մեղուի շատ լաւ ծանօթին :

Կարծում ենք, պ. Անձանցի, որ զուք ամենից
լաւ պատասխանած կլինէիք ձեր յողումին, եթէ
ստորագրէիք ձեր անունը, վասն զի զուք իւ-
սում էք աղետականի մասին :
Մշակ, զուք էլ լաւ ճանաչում էք ձեր Անձա-
նցին, որ այժմ լիզում է ձեր ձեռքը, չը նա-
յելով որ երբեմն թեքիք նորա վերայ, և զուք
Մշակ յետ էք լիզում ձեր թեքածը : Եւ չարկով
նրան, ըստ ձեր փոփոխականութեան :

Խառն արարի Գ. ՍԻՄԵՆՆԱՆՆԵՐ
Հրատարակել է Հ. Ե. ՆԱԿԱՆՆԱՆՆԵՐ

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 7-ին	
Ոսկի (պողոնակներ)...	6 — 10
Արծաթ (հին մանէթ)...	1 — 10
Հին արծաթ (5 մասը)...	1 — 2
Փոխանակաւ գիր Պոլսում վարդիք Օսմանեան լիւր...	6 — 56
Գաւաթ ժողով...	4 — 55
Լոնդոնի կոնսուլ...	7 — 26
Մարտի 1-ին...	332 — "
Մարտի 1-ին...	19 — "
Մարտի 1-ին...	13 — "
Մարտի 1-ին...	17 — "
Մարտի 1-ին...	8 — "
Մարտի 1-ին...	7 — 50
Մարտի 1-ին...	6 — 40
Մարտի 1-ին...	4 — 80
Մարտի 1-ին...	7 — 62 1/2
Մարտի 1-ին...	108 — "
Մարտի 1-ին...	45 — "
Մարտի 1-ին...	7 — 50
Մարտի 1-ին...	10 — "
Մարտի 1-ին...	3 — 40
Մարտի 1-ին...	3 — 20
Մարտի 1-ին...	3 — 60
Մարտի 1-ին...	2 — 80
Մարտի 1-ին...	8 — "
Մարտի 1-ին...	132 — 10
Մարտի 1-ին...	98 — 20
Մարտի 1-ին...	123 — "
Մարտի 1-ին...	15 — 40
Մարտի 1-ին...	10 — 50
Մարտի 1-ին...	75 — "
Մարտի 1-ին...	50 — "
Մարտի 1-ին...	200 — "
Մարտի 1-ին...	298 — "
Մարտի 1-ին...	10 — 20
Մարտի 1-ին...	5 — 20
Մարտի 1-ին...	3 — 30
Մարտի 1-ին...	2 — 70
Մարտի 1-ին...	3 — 20
Մարտի 1-ին...	5 — 95
Մարտի 1-ին...	13 — 40
Մարտի 1-ին...	10 — 45
Մարտի 1-ին...	13 — 40
Մարտի 1-ին...	7 — 20
Մարտի 1-ին...	1 — "

Պատանակ (շալա)	14 — 50
Արծաթ (հին մանէթ)...	12 — 50
Հին արծաթ (5 մասը)...	10 — 20
Փոխանակաւ գիր Պոլսում վարդիք Օսմանեան լիւր...	9 — 40
Գաւաթ ժողով...	2 — 20
Լոնդոնի կոնսուլ...	2 — 20
Մարտի 1-ին...	6 — 20
Մարտի 1-ին...	2 — 60
Մարտի 1-ին...	180 — "
Մարտի 1-ին...	154 — "
Մարտի 1-ին...	10 — "
Մարտի 1-ին...	4 — "
Մարտի 1-ին...	6 — "
Մարտի 1-ին...	2 — 60
Մարտի 1-ին...	6 — 70
Մարտի 1-ին...	20 — "
Մարտի 1-ին...	8 — "
Մարտի 1-ին...	1 — 40

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՓՈՍՏԸ	
ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ, ՍԻԲԻՐ ԵՎ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ Եւրոպայի (բացի Պարսկաստանից և Ա- սիական-Տաճկաստանից) գնում է ամբողջ օր, բա- ցի կիրակի օրից :	
ՆԵՐՍԻՍ — Երկուշաբթի, Երեքշաբթի և ուրբաթ :	
ԱՆԻՔՍԱՆԻ — Զորքշաբթի և ուրբաթ :	
ՆՈՐԱՅՈՒՆ — Զորքշաբթի :	
ՓՈԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹ. ՎԵՐԱՑ ԳՏԱՆ ՎԱՆՍՏԵՐԸ — Ամեն օր, բացի կիրակի- օրից և Զորքշաբթի :	
ՕՂՈՒՐԻՔ — Երկուշաբթի և ուրբաթ :	
ԱՌԱՅԻՆ — Երկուշաբթի և ուրբաթ :	
ԲՈՐՈՒՄ — Երկուշաբթի և ուրբաթ :	
ԲԵԼԻՆԻՒՄ — Երկուշաբթի և ուրբաթ :	
ԲԱՔՈՒ (ԵՐԿԱԹ) — Երկուշաբթի և ուրբաթ :	

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՔ

Հրատարակութիւն Վարդանան և ընկ. գրաւաճառանոցի.
Մամուլի տակից զուք եկաւ ԲՆԹԵՐՑԱՐԱՆ այս գործիչի համար, Հ. Գուգանանցի
ընդունվել է Թիֆլիզի թէմական վերատեսչի ստորա
դրեալ բոլոր ուսումնարաններում, նոյնպէս և Բագու, Շամախի, Էջ-
միածին, Աղէքսանդրապոլ և այլն :

Հրատարակութիւն Ս. Վարդանան և ընկ. գրաւ-
վաճառանոցի.

ՄԱՍՈՒՆԻ ՏԱԿԻՑ ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ն. ՏԵՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՑԻ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

տալիս տարի

Ամբերնարան և սկզբնական ընթերցարան մանուկների համար.
Զորքշաբթի օր.
Նոր և զեղեցիկ պատկերներով, սկզբնական գծադրութեան և վայելչադրութեան
օրինակներով.
Գինն է 35 կոպ. տասնով առնողներին 33 կ. հարկւրով 30 կ. (Երբորդ տպա-
գրութեան գինը 45 կ. էր).
2. ՄԱՐԵՐԵՆԱՆ ՍՐԱՅԱՆ ՊԱՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ Հին կտակարանի երրորդ տպ.
Գինն է 60 կ. գումարով առնողներին 55 կ.
Հանկարծակի գինում և շաղկապով գինը — Վ. Ե. ՄԱՐԵՐԵՆԱՆ
ԵՎ ԿՈՆՅԱԿՆԱՅԻՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆ ԵՎ Կ.

Կանգնողաւ Մոսկովայի Համալսարանի
Ազգական Յակոբ Տէր Յովնանիսեան ընդու-
նում և մ. քաղաքական և քրեական գոր-
ծեր թիֆլիսեան նահանգի հաշտարար Կա-
տարանների մօտ, Պրոէկտի Սուգում և

Երկուշաբթի, Երեքշաբթի
և ուրբաթ.

ՆՈՒՄԵՐ, ՅԱՐՍ-
ԿԻ - ԿՈՒՈՂՑԻ
(Թատրոնի Գործիչի)
ԵՐԿԱԹ ԵՎ ՎԱՆՍՏԵՐԸ
ԳԵՆԱՆ

ՓՈԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
(սեպտեմբերի 1-ից)

I

ՀԱՆԱԳԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԳՆԱՑՔ.

Թիֆլիսի Զուք է գալիս № 2 գնացքը
առաւօտեան 9 ժ. 36 ր., համարում է ԽԱՇՈՒՐ
2 ժ. զինի ճաշի և ՓՈԹԻ — գիշերուայ 11 ժ
44 ր. :

ՓՈԹՈՒՑ Զուք է գալիս № 1 գնացքը ա-
ռաւօտեան 8 ժ. 40 ր. համարում է ԽԱՇՈՒՐ 5 ժ.
41 ր. զինի ճաշի և Թիֆլիսի գիշերուայ 10 ժ
16 րուպ.

II

ԽԱՐԵ ԳՆԱՑՔ.

Թիֆլիսի Զուք է գալիս № 8 գնացքը
երեկոյեան 4 ժ. 54, համարում է ԽԱՇՈՒՐ
գիշերուայ 11 ժ. 10 ր. և ՍՈՒՐԱՄ — գիշե-
րուայ 11 ժ. 37 ր. :

ՍՈՒՐԱՄԻՑ Զուք է գալիս № 7 գնացքը գի-
շերուայ 12 ժ. 37 ր. համարում է ԽԱՇՈՒՐ գի-
րուայ 12 ժ. 51 ր. և Թիֆլիս — առաւօ-
տեան 7 ժ. 24 ր.

ԿՈՒՂԱՍԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ (Մուգնում
բացի Երեքշաբթի, Ուրբաթ և Կիրակի օրերը
առաւօտեան 10 ժամից մինչև կէս օրից յետո
3 ժամը :

ՀԻՒԱՆԿԱՆՈՅԸ Երկեկհիւանդների համար
գնում է Սեմյարիայի դիմացը 8-2 թիֆլի-
սեան տանը : Հիւանդներին ընդունում են ամեն
օր առաւօտեան 8 ժամից մինչև 10 ժամը :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՔ

Հրատարակութիւն Վարդանան և ընկ. գրաւաճառանոցի.
Մամուլի տակից զուք եկաւ ԲՆԹԵՐՑԱՐԱՆ այս գործիչի համար, Հ. Գուգանանցի
ընդունվել է Թիֆլիզի թէմական վերատեսչի ստորա
դրեալ բոլոր ուսումնարաններում, նոյնպէս և Բագու, Շամախի, Էջ-
միածին, Աղէքսանդրապոլ և այլն :

Հրատարակութիւն Ս. Վարդանան և ընկ. գրաւ-
վաճառանոցի.

ՄԱՍՈՒՆԻ ՏԱԿԻՑ ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ն. ՏԵՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՑԻ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

տալիս տարի

Ամբերնարան և սկզբնական ընթերցարան մանուկների համար.
Զորքշաբթի օր.
Նոր և զեղեցիկ պատկերներով, սկզբնական գծադրութեան և վայելչադրութեան
օրինակներով.
Գինն է 35 կոպ. տասնով առնողներին 33 կ. հարկւրով 30 կ. (Երբորդ տպա-
գրութեան գինը 45 կ. էր).
2. ՄԱՐԵՐԵՆԱՆ ՍՐԱՅԱՆ ՊԱՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ Հին կտակարանի երրորդ տպ.
Գինն է 60 կ. գումարով առնողներին 55 կ.
Հանկարծակի գինում և շաղկապով գինը — Վ. Ե. ՄԱՐԵՐԵՆԱՆ
ԵՎ ԿՈՆՅԱԿՆԱՅԻՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆ ԵՎ Կ.

Կանգնողաւ Մոսկովայի Համալսարանի
Ազգական Յակոբ Տէր Յովնանիսեան ընդու-
նում և մ. քաղաքական և քրեական գոր-
ծեր թիֆլիսեան նահանգի հաշտարար Կա-
տարանների մօտ, Պրոէկտի Սուգում և

պայմանով : Բնակութեան տեղս է. Սոլո-
լակում, Սաղովի փողոցում, Պարունգի փողոցում
իսկ օտարաբարեկցացիք թող բարեհաճեն
զանալ հեռեկալ հասցեով. Վ. Ե. ՄԱՐԵՐԵՆԱՆ
ԵՎ ԿՈՒՂԱՍԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ
ԳԵՆԱՆ

I

ՀԱՆԱԳԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԳՆԱՑՔ.

Թիֆլիսի Զուք է գալիս № 2 գնացքը
առաւօտեան 9 ժ. 36 ր., համարում է ԽԱՇՈՒՐ
2 ժ. զինի ճաշի և ՓՈԹԻ — գիշերուայ 11 ժ
44 ր. :

ՓՈԹՈՒՑ Զուք է գալիս № 1 գնացքը ա-
ռաւօտեան 8 ժ. 40 ր. համարում է ԽԱՇՈՒՐ 5 ժ.
41 ր. զինի ճաշի և Թիֆլիսի գիշերուայ 10 ժ
16 րուպ.

II

ԽԱՐԵ ԳՆԱՑՔ.

Թիֆլիսի Զուք է գալիս № 8 գնացքը
երեկոյեան 4 ժ. 54, համարում է ԽԱՇՈՒՐ
գիշերուայ 11 ժ. 10 ր. և ՍՈՒՐԱՄ — գիշե-
րուայ 11 ժ. 37 ր. :

ՍՈՒՐԱՄԻՑ Զուք է գալիս № 7 գնացքը գի-
շերուայ 12 ժ. 37 ր. համարում է ԽԱՇՈՒՐ գի-
րուայ 12 ժ. 51 ր. և Թիֆլիս — առաւօ-
տեան 7 ժ. 24 ր.

ԿՈՒՂԱՍԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ (Մուգնում
բացի Երեքշաբթի, Ուրբաթ և Կիրակի օրերը
առաւօտեան 10 ժամից մինչև կէս օրից յետո
3 ժամը :

ՀԻՒԱՆԿԱՆՈՅԸ Երկեկհիւանդների համար
գնում է Սեմյարիայի դիմացը 8-2 թիֆլի-
սեան տանը : Հիւանդներին ընդունում են ամեն
օր առաւօտեան 8 ժամից մինչև 10 ժամը :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՔ

Հրատարակութիւն Վարդանան և ընկ. գրաւաճառանոցի.
Մամուլի տակից զուք եկաւ ԲՆԹԵՐՑԱՐԱՆ այս գործիչի համար, Հ. Գուգանանցի
ընդունվել է Թիֆլիզի թէմական վերատեսչի ստորա
դրեալ բոլոր ուսումնարաններում, նոյնպէս և Բագու, Շամախի, Էջ-
միածին, Աղէքսանդրապոլ և այլն :

Հրատարակութիւն Ս. Վարդանան և ընկ. գրաւ-
վաճառանոցի.

ՄԱՍՈՒՆԻ ՏԱԿԻՑ ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ն. ՏԵՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՑԻ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

տալիս տարի

Ամբերնարան և սկզբնական ընթերցարան մանուկների համար.
Զորքշաբթի օր.
Նոր և զեղեցիկ պատկերներով, սկզբնական գծադրութեան և վայելչադրութեան
օրինակներով.
Գինն է 35 կոպ. տասնով առնողներին 33 կ. հարկւրով 30 կ. (Երբորդ տպա-
գրութեան գինը 45 կ. էր).
2. ՄԱՐԵՐԵՆԱՆ ՍՐԱՅԱՆ ՊԱՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ Հին կտակարանի երրորդ տպ.
Գինն է 60 կ. գումարով առնողներին 55 կ.
Հանկարծակի գինում և շաղկապով գինը — Վ. Ե. ՄԱՐԵՐԵՆԱՆ
ԵՎ ԿՈՆՅԱԿՆԱՅԻՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆ ԵՎ Կ.

Կանգնողաւ Մոսկովայի Համալսարանի
Ազգական Յակոբ Տէր Յովնանիսեան ընդու-
նում և մ. քաղաքական և քրեական գոր-
ծեր թիֆլիսեան նահանգի հաշտարար Կա-
տարանների մօտ, Պրոէկտի Սուգում և

Մեղուի խմորատանը վաճառվում
են հեռեկալ հասցեին գրքերը,

1) «ԱՇՏՈՒՆ ԲՆԱՏԱՆԻՔ», Թարգմանու-
թիւն 8. Ն. Ա. զինն է 20 կ.

2) «ՍԵՐ ԵՎ ՄԱՆ», որդերգութիւն
հեղինակ. Գ. Բարխուդարեանի, զինն է
40 կ.

3) «ԲԵՏԵՐ ԵՎ ՄԱՆԻԱՎԱԾԱԿԱՆ ՆԱ-
ՄԱԿՆԵՐԸ», Թարգմանութիւն Ա. Նահա-
պետեանի, զինն է 40 կ.

4) «ՆԵՐԿՈՒ ՔՈՅՐ», վեպ Գիւղական
կեանքից հեղինակ. Գ. Աղայեանի, զինն է
50 կ.

5) «ՄԵՇԱԿ» (պատկեր) Գործ Ա. Քիշ-
միշեանի, զինն է 5 կ.

6) «ԱՄԱՌՈՑ ՀԱՅԵԱՑՔ ՄԱՐԵՆԻ
ԼԵԶՈՒՆ ԿԱՍԱՌՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱՑ, Գործ.
Հ. Գուգանանի, զինն է 10 կոպէկ.

7) ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒՆ (Տնո-
ղաց և ուսուցչաց համար) Գ. Աղայեանի,
զինն է 20 կ.

Ը)

ՅՕԳՈՒՑ Ս. ԳԱՅԻԱՆԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴԱՆՈՒ ՌՈՍՏՈՒՆԱՐԱՆԻ.

8) ՀԱՆԱԳԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՎԵՐԱՎ-
ԵԱՆ ՀԱՐՈՒԹԻՍ ՍԱՐԻ ՎԵՐԱՑ, հեղինակ.
Վ. Խոջայեանի, զինն է 1 ուրբ.

9) ՎԻՂԻՒ ՀԱՄԱՌՈՑ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ
ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, Թար-
մանեաց ՕՐ. Գ. Յովհաննիսեան, զինն է
30 կ. (ուսումնարանների համար 20 կոպ.)

Գ)

ՏՊ. Մ. ԹԵՂԻՍՏԱՆ
10) ՋԵՆԻՒՄ — ՂԵՆԻՒՄ, (ըրաւա չորս
արարածով) և ՄԵՆԻՍ ԻՐԵՆ ԽՈՍՏ-
ՅԻՐ ՆՄ, (Վարդիկ մէկ արարածով
Գործ՝ Յ. Գիւղականի) զինն է 50 կ.

Դ)

ՏՊ. Մ. ԹԵՂԻՍՏԱՆ
10) ՋԵՆԻՒՄ — ՂԵՆԻՒՄ, (ըրաւա չորս
արարածով) և ՄԵՆԻՍ ԻՐԵՆ ԽՈՍՏ-
ՅԻՐ ՆՄ, (Վարդիկ մէկ արարածով
Գործ՝ Յ. Գիւղականի) զինն է 50 կ.

Ե)

Պ. ԲԱՐԽՈՒԹԻԱՆԻ ՀԱՐԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ
11) ՎԻՂԻՒ ՏԵՂԻՍՏԱՆԻ ԹԱՐԳՈՒՄ
պ. Բարխուդարեանի, զինն է ըն-
տիր թղթի վերայ—1 ու. 20 կ. և հա-
տարակ թղթի վերայ 1 ու.

Իմանով ընթերցարանում և